

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 649/2021 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen tyttöjen silpomiseen liittyvistä rikosprosesseista

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Atte Kalevan /kok ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 649/2021 vp:

Mihin toimiin ministeri ja hänen hallinnonalansa aikovat ryhtyä, jotta kaikille tytöille tataan heille kuuluva oikeussuoja ja

miten lainvastaisiin tyttöjen silpomisiin syyllistyneet tullaan jatkossa kattavasti saamaan lailliseen edesvastuuseen rikoksistaan?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen (FGM) on perinne, jossa tytön tai naisen sukuelimiä vahingoitetaan ilman lääketieteellistä syytä. Suomessa on arviolta 10 000 silpomisen läpikäynyttä tyttöä ja naista ja silpomisen riskissä noin 650–3 080 tyttöä. Silpominen loukkaa ihmisoikeuksia ja se voidaan katsoa toistaiseksi voimassa olevan Suomen rikoslain perusteella törkeäksi pahoinpitelyksi. Perinne heikentää naisten tasa-arvoa ja itsemääräämisoikeuksia sekä aiheuttaa terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja. Silpominen -termin sijaa ilmiön piirissä toimiville ammattilaisille on annettu ohjeeksi käyttää asiakkaan kanssa keskusteltaessa termiä ”ympärileikkaus”.

Suomessa ei ole erillislainsäädäntöä koskien sukuelinten silpomista, vaan silpominen on rangaistavaa pahoinpitelyä ja erityisesti sen törkeää tekemuotoa koskevien säännösten nojalla. Naisten sukuelinten silpominen on herättänyt julkista keskustelua myös Suomessa. Vuonna 2019 eduskunnalle luovutettiin kansalaisaloite tyttöjen sukuelinten silvonnan kieltämiseksi. Eduskunnan lakivaliokunta on käsitellyt mainittua kansalaisaloitetta ja antanut sitä koskevan mietinnön. Valiokunnan päätösehdotuksen mukaan eduskunta on edellyttänyt kansalaisaloitteen pohjalta, että valtioneuvosto ryhtyy mahdollisimman ripeästi toimenpiteisiin tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen säätämiseksi rikoslaissa rangaistavaksi nykyistä selkeämmin ja antaa tarvittavat lakiehdotukset eduskunnan käsiteltäviksi kuluva vaalikauden aikana. Oikeusministeriön johdolla istuva työryhmä tulee jättämään lakiehdotuksen eduskunnan käsiteltäväksi edellä asetetun aikataulun mukaisesti.

Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta velvoittaa Suomea laatimaan ohjeet ja takaamaan toimivan järjestelmän silpomisen estämiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriö on alkuvuodesta 2021 julkaissut tyttöjen ja naisten Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen (FGM) estämisen toimintaohjelman, joka on jatkoa vuosien 2012–2016 tyttöjen ja naisten ympärileikkauksen estämisen toimintaohjelmalle. Toimintaohjelman pääasiallinen tarkoitus on ammattilaisten tiedon lisääminen ja osaamisen ylläpitäminen sekä tiedonvälitys riskissä oleville ryhmille. Lisäksi toimintaohjelma sisältää hyödyllistä tietoa päättäjille, koulutus- ja tutkimusorganisaatioille sekä järjestöille.

Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen estämisen toimintaohjelmaa toteutetaan läpi Suomen eri hallinnonalojen sisällä sekä moniammatillisen työn piirissä. Toimintaohjelma ja siihen kirjatut useat eri toimenpiteet nivoutuvat osaksi kuntien ehkäiseviä palveluja, terveys- ja sosiaalipalvelujärjestelmää, varhaiskasvatus- ja opetussektoria, koulutussektoria, poliisitoimea ja vastaanottojärjestelmää. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos organisoii ohjelman toimeenpanon säännöllisen seurannan ja vuonna 2023 Terveysten ja hyvinvoinnin laitos sekä sosiaali- ja terveysministeriö tulevat tekemään toimintaohjelman toimeenpanon edistymistä selvittävän väliarvioinnin.

Tavanomaisemmin poliisi saa ilmoituksen lapsiin ja nuoriin kohdistuneesta pahoinpitely- ja seksuaalirikoksesta lastensuojeluviranomaisen tekemällä tutkintapyynnöllä tai lapsen huoltajan tai ulkopuoleisen henkilön ilmoittamana. Rikos tulee ilmi yleensä ensimmäisenä lapsen kertomana, kun hän kertoo jollekin aikuiselle, mitä hänelle on tapahtunut. Tämän tiedon aikuiset ovat joko oikeutettuja tai joskus jopa velvoitettuja kertomaan lastensuojeluviranomaisille. Lastensuojeluviranomaisen on salassapitoa koskevien säännösten estämättä tehtävä poliisille ilmoitus mm. silloin, jos on perusteltua syytä epäillä, että lapseen on hänen kasvuympäristössään kohdistettu rikoslain 21 luvussa henkeen ja terveyteen kohdistuvana rikoksena rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Poliisihallinnossa on seurattu tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisesta poliisille tehtyjä ilmoituksia jo useiden vuosien ajan. Seurannan perusteella on mahdollista todeta, että poliisille ilmoitetaan vuosittain lähinnä sosiaali- ja terveysviranomaisten tai opetustoimen edustajien toimesta noin kymmenestä tapauksesta, joissa tuodaan esiin huoli lapsen viemisestä ulkomaille ympärileikattavaksi. Esitutkintaviranomaisten tehtävänä on mahdollisen rikosepäilyn selvittämisen lisäksi varmistaa, että lapsen perhe ja lähipiiri saa riittävät ja oikeat tiedot ympärileikkauksen haitoista, lapsille kuuluvista perus- ja ihmisoikeuksista sekä Suomessa voimassa olevasta lainsäädännöstä. Poliisin tietoon on tullut vain yksittäisiä ilmoituksia toteutetusta ympärileikkauksesta, joissa asianosaiset olisivat jo asuneet Suomessa toimenpiteen toteuttamisen aikaan. Esitutinnan suorittamisen jälkeen tapauksia on edennyt syyteharkintaan ja tuomioistuinten käsittelyyn hyvin pieni määrä.

Viranomaiset ovat viime vuosina tehneet tiivistä yhteistyötä lapsiin kohdistuneiden rikosten torjunnassa. Tästä ehkä parhaana esimerkkinä on eri ministeriöiden ja keskeisten toimijoiden yhdessä valmisteleva Väkivallaton lapsuus – toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä vuosille 2020 – 2025. Suunnitelman laadinnan yhteydessä on koottu kansalliset tavoitteet ja toimintalinjaukset 0–17 vuotiaisiin lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan ehkäisyyn, väkivallan varhaiseen tunnistamiseen sekä heidän ohjaamiseen avun ja tuen piiriin. Toimenpidesuunnitelmassa käsitellään lapsen oikeuksia, osallisuutta, väkivallalta suojaavia tekijöitä ja riskitekijöitä sekä sen seurauksia. Tavoitteena on mm. parantaa lapsiuhrin asemaa nykyisissä palvelu-, hoito- ja rikosjärjestelmissä huomioiden myös ne lapset, jotka ovat riskissä päätyä käyttämään tai ovat jo käyttäneet väkivaltaa.

Väkivallaton lapsuus- toimintaohjelma on vain yksi monista parhaillaan käynnissä olevista toimista, joiden yhtenä tavoitteena on mm. lasten kaltoinkohtelun torjunta. Sanna Marinin hallitusohjelmassa on todettu erityisesti lapsiin kohdistuvan kaltoinkohtelun osalta, että ns. Lastenasiain-talo (Barnahus) -mallia laajennetaan. Hallitusohjelman mukaisesti poliisien ja syyttäjien, lääkäreiden, sosiaalityöntekijöiden sekä psykiatrian lääkäreiden yhteistyötä kehitetään ns. Barnahus -hankkeen avulla. Tarkoitus on kehittää lapsiin kohdistuvien rikosten viranomaisyhteistyöt ns. yhden luukun periaatteella ja taata kaikille lapsille tasapuolinen ja laadukas kohtelu rikosten jälkeisessä prosessissa. Barnahus -hankkeen piirissä on juuri valmistumassa lapsiin kohdistuvien rikosten parissa toimivien ammattilaisten käyttöön tarkoitettu toiminnallinen käsikirja, jossa käsitellään ja ohjeistetaan ammattilasia myös tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomista koskevilla asioilla.

Helsingissä 10.12.2021

Sisäministeri Krista Mikkonen